

Príprava samosprávnych krajov na čerpanie eurofondov v období 2021-2027

JÚN 2022

Toto opatrenie je spolufinancované Európskou úniou

Tento projekt bol financovaný za podpory Európskej komisie. Táto publikácia odráža výlučne názory autorov a Európska komisia nenesie žiadnu zodpovednosť za použitie obsiahnutých informácií.

Práca je súčasťou projektu spolufinancovaného Generálnym riaditeľstvom pre regionálnu a mestskú politiku Európskej komisie s názvom Cohesion Policy 2021-27: Enhanced Opportunities for Slovak Regions. Číslo grantu: 2020CE16BAT099.

Príprava samosprávnych krajov na čerpanie eurofondov v období 2021-2027

jún 2022

Obsah

Úvod

1. Príprava čerpania eurofondov v novom programovom období
2. Regionálny pohľad
3. Vnímanie kohéznej politiky verejnosťou
4. Odporúčania pre nové programové obdobie

Tento dokument nadväzuje na policy paper s názvom "Budúcnosť kohéznej politiky na Slovensku: regionálny pohľad," ktorý bol publikovaný v júni 2021 a je dostupný na: <https://files.vlastnawebstranka.websupport.sk/2a/4c/2a4cfb86-f9bb-4831-8c67-914cb66c0ec9.pdf>.

Text obsahuje aj subjektívne názory autorov na priebeh príprav čerpania eurofondov v novom programovom období

Úvod

Čerpanie zdrojov z fondov politiky súdržnosti (ďalej aj ako „eurofondy“) v programovom období (ďalej aj ako “PO”) rokov 2021-2027 je spolu s čerpaním zdrojov z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti (ďalej aj ako “Plán obnovy”) veľkou príležitosťou na modernizáciu Slovenska. Predpokladom efektívneho využitia európskych zdrojov je uplatňovanie princípu partnerstva a využívania skúseností samospráv pri príprave a implementácii politiky súdržnosti Európskej únie (ďalej aj ako “EÚ”).

V tejto súvislosti je dôležitá spolupráca medzi vládou a samosprávami, ako aj stanovenie jasnej metodiky zo strany centra, podľa ktorej budú postupovať príslušné sprostredkovateľské orgány pri implementácii eurofondov v novom programovom období. Samosprávy oprávnené očakávali, že budú do tvorby eurofondovej architektúry zapojené čoraz intenzívnejšie, a to aj na odbornej úrovni.

Najširšiu znalosť o potrebách obyvateľov regiónov Slovenska v oblastiach modernizácie dopravnej infraštruktúry, skvalitňovania zdravotnej a sociálnej starostlivosti, vzdelávania v stredných školách alebo ochrany životného prostredia má osem samosprávnych krajov, ktoré koordinujú rozvoj svojho územia. V diskusiách ich reprezentuje združenie SK 8, ktoré súčasne zastupuje 100 % územia a všetkých obyvateľov Slovenska.

1. Príprava čerpania eurofondov v novom programovom období

Slovensko bude čerpať eurofondy už vo štvrtom programovom období. Medzi rokmi 2014 a 2020 bola väčšina verejných investícií u nás realizovaná zo zdrojov EÚ (KOM, Cohesion in Europe towards 2050, 2022). Prieskumy verejnej mienky uskutočnené v podmienkach SR ukazujú, že väčšina ľudí vníma rolu eurofondov v rozvoji štátu pozitívne. Napriek tomu pomerne veľká časť opýtaných považuje proces prideľovania prostriedkov z európskych fondov za netransparentný. Inak povedané, obyvatelia požadujú decentralizáciu rozhodovania, teda, aby sa rozhodovalo predovšetkým na krajskej úrovni.

Príprava čerpania eurofondov v novom programovom období sa začala v roku 2017 vytvorením pracovnej skupiny Partnerstvo pre politiku súdržnosti, platformy pre zdieľanie skúseností jednotlivých aktérov. Začiatkom roka 2018 bol schválený návrh východiskovej pozície Slovenskej republiky k politike súdržnosti EÚ po roku 2020. Jeho cieľom bolo vytvoriť základ pre diskusiu o ďalšom smerovaní politiky súdržnosti EÚ na národnej úrovni.

V programovom období 2021-2027 bude v podmienkach SR podporovaný integrovaný územný rozvoj prostredníctvom nástroja Integrovaných územných investícií (ďalej aj ako “IÚI”) realizáciou Integrovaných územných stratégií (ďalej aj ako “IÚS”).

Na Slovensku sa bude implementovať osem IÚS na úrovni NUTS 3¹, v rámci ktorých budú podporované mestské a vidiecke územia. Na podporu cieľov politiky súdržnosti bolo v SR definovaných aj 18² mestských funkčných oblastí. V rámci týchto oblastí bude podporovaná implementácia IÚI v územiach udržateľného mestského rozvoja (ďalej aj ako “UMR”). Prostredníctvom uvedených nástrojov budú realizované vybrané oblasti v rámci cieľov politiky súdržnosti,³ ako aj osobitné aktivity v rámci cieľa politiky súdržnosti 5, a to v súlade s kompetenciami územných samospráv (MIRRI, Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027, 2022, str. 30).

¹ NUTS je skratka pre normalizovanú klasifikáciu územných celkov na Slovensku pre potreby štatistického úradu a Eurostatu. Pre štatistickú územnú jednotku na úrovni NUTS 3 je na Slovensku definovaný vyšší územný celok.

² Oproti predchádzajúcemu PO sa navrhuje zvýšiť počet území UMR z osem na 18. K pôvodným ôsmim krajským mestám pribudli územia UMR, ktoré nie sú, vzhľadom na veľkosť jednotlivých miest, rovnomerne rozmiestnené naprieč krajinou. Na ich vznik bolo potrebné uzatvoriť územnú dohodu jadrového mesta s minimálne 40-tisíc obyvateľmi a bezprostredne susediacich okolitých obcí. Napríklad na území TTSK vzniklo jedno územie UMR, hoci na území BBSK až štyri. Existencia týchto administratívnych celkov z pohľadu SK 8 nemôže kvalifikovať respektíve diskvalifikovať obyvateľov daných regiónov na vyššiu alokáciu európskych zdrojov, nakoľko nereflektuje na potreby a požiadavky z územia.

³ V procese pre prípravu Partnerskej dohody SR na roky 2021-2027 boli identifikované návrhy piatich prioritných oblastí podpory v rámci cieľov politiky súdržnosti.

Rok	Vláda SR	MIRRI SR / CKO	SK 8
2022	07/2022 UV SR k Návrhu P SK 2021-2027	06/2022 Prerokovanie P SK 2021-2027 RV SR pre politiku súdržnosti	04/2022 Deň regiónov
	04/2022 UV SR k Návrhu partnerskej dohody 2021-2027	04/2022 P SK 2021-2027 v MPK 02/2022 Návrh Partnerskej dohody 2021-2027 v MPK	
		11/2021 Vyhodnotenie neformálnych pripomienok a stanovísk sociálnoekonomických partnerov	05/2021 Webinár SK 8 Úloha samosprávnych krajov pri čerpaní eurofondov 2020+
2021		1/2021 Oznámenie o strategickom dokumente „Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027“	15.1.2021 Kraje vypracovali vstupné správy k integrovaným územným stratégiám a štatúty rád partnerstva

Vysvetlivky: RV – rada vlády, PK – pracovná komisia, PS – pracovná skupina, UV SR – uznesenie vlády SR, P SK – Program Slovensko

Tabuľka 1: Výberový zoznam aktivít súvisiacich s prípravou nového programového obdobia v rokoch 2021 a 2022

Prioritné oblasti v rámci piatich cieľov politiky súdržnosti EÚ, v ktorých sa zameriava na intervencie z fondov politiky súdržnosti, sú nasledovné:

1. Inteligentnejšia a konkurencieschopnejšia Európa – zameriava sa na rozvoj a zlepšovanie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií; využívanie výhod digitalizácie pre občanov, podniky a vlády; posilnenie rastu a konkurencieschopnosti, vrátane produktívnych investícií; rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ.
2. Ekologickejšia, nízko-uhlíková Európa – sústreďuje sa na energetickú efektívnosť a zníženie emisií skleníkových plynov, podporu energie z obnoviteľných zdrojov; rozvoj inteligentných energetických systémov a sietí; adaptáciu na zmenu klímy; zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd a pod.
3. Prepojenejšia Európa – cestná doprava; železničná doprava; vodná doprava; a to v členení na TEN-T (európske koridory) a mimo TEN-T (národná a regionálna infraštruktúra).
4. Sociálnejšia Európa – adaptabilný a prístupný trh práce; kvalitné inkluzívne vzdelávanie; záruka pre mladých; aktívne začlenenie a dostupné služby; potravinová a materiálna deprivácia; sociálne inovácie a experimenty.
5. Európa bližšie k občanom – budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít miestnych a regionálnych orgánov; kvalitnejšie verejné politiky a otvorené vládnutie; prevencia negatívnych spoločenských javov a vytváranie bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov; regionálna a miestna infraštruktúra pre pohybové aktivity a voľný čas; zlepšovanie manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich kultúrne dedičstvo, komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch (MIRRI, Východiskový návrh priorít SR pre politiku súdržnosti na programové obdobie 2021-2027, 2019, str. 3).

2. Regionálny pohľad

Do diskusie o nastavení čerpania EŠIF v novom programovom období sa aktívne zapojili aj samosprávne kraje, a to predovšetkým prostredníctvom združenia SK 8.

Pre samosprávne kraje nastal prvý dôležitý míľnik v rámci prípravy čerpania nových eurofondov až v apríli 2021, keď bol vláde SR predložený informačný materiál o stave prípravy návrhu Partnerskej dohody na roky 2021-2027. Materiál obsahoval informáciu o finančnej alokácii pre SR z balíka vyčleneného na realizáciu politiky súdržnosti EÚ, legislatívnych podmienkach a východiskách na rozdelenie národnej alokácie, tematických obmedzeniach, viazanosti, koncentráciách a transferoch. Ambíciou samosprávnych krajov bolo participovať na prípravných fázach a prispieť k predídaniu chýb z minulosti, slabému čerpaniu alebo duplicitám v štruktúrach a procesoch.

Z jeho pohľadu je Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej aj ako "MIRRI SR"), ktoré je zodpovedné za nastavenie čerpania eurofondov, v časovom sklze. Nové PO totiž beží od roku 2021 a hoci už v roku 2024/2025 sa majú prehodnotiť alokácie, v súčasnosti sa ešte nezačalo čerpať.

MIRRI SR sa podľa názoru samosprávnych krajov príliš venovalo niektorým konkrétnostiam, ako napríklad úpravám štatútov rád partnerstva. Podľa podpredsedu SK 8 a prešovského župana Milana Majerského, *„bol celý proces konzultovaný so zodpovednými predstaviteľmi MIRRI SR a na základe ich metodických usmernení. Ministerstvo však po jeden a pol roku prinieslo nový vzor štatútu, ktorý vo veľkej miere ovplyvňuje chod už existujúcich a fungujúcich rád partnerstiev pri jednotlivých samosprávnych krajoch“* (SK 8, 2021). Naopak zástupcovia samosprávnych krajov mali záujem diskutovať predovšetkým o systémových otázkach, ktoré vznikali pri príprave rád partnerstva a IÚS. Zástupcovia niektorých samosprávnych krajov mali predstavu, že rada partnerstva by mohla rozhodovať aj o projektoch, ktoré budú financované aj z iných zdrojov, ako sú eurofondy, čo by pomohlo pri komplexnom napĺňaní programov hospodárskeho rozvoja s sociálneho rozvoja (ďalej aj ako „PHRSR“).

Základným problémom pri doterajšej implementácii kohéznej politiky na úrovni regiónov sú nedostatočné regionálne administratívne a analytické kapacity. Za kľúčové samosprávne kraje preto považujú zníženie administratívnej záťaže pre žiadateľov a konečných prijímateľov. Zároveň je nevyhnutné, aby bola programová dokumentácia jednoznačne vysvetlená, aby sa zamedzilo častým zmenám stratégie financovania (MF SR, 2021a) a systému finančného riadenia (MF SR, 2021b). V oblasti implementácie krajské, ale aj obecné samosprávy odporúčali odklon od dopytového systému, čo umožní napĺňanie reálnych potrieb v území vo zvýšenej miere.

Zjednodušenie čerpania

Kľúčom k úspešnej implementácii eurofondov je podľa SK 8 jednoduchá, prehľadná a kvalitná metodika, k návrhom ktorej malo združenie množstvo pripomienok. Spoločným cieľom by malo byť nastavenie takého spôsobu čerpania, ktorý neodradí žiadateľov svojou komplikovanosťou a rigiditou.

SK 8 dlhodobo apelovalo na zjednodušenie systému administratívnych kontrol a kontrol verejného obstarávania. Tento názor vyplýval z dlhodobých skúseností pri implementácii projektov na regionálnej úrovni. Napríklad, bežná zmluva na výstavbu cyklistickej trasy na území Trnavského samosprávneho kraja má štyri dodatky a projekt si vyžaduje až 11 kontrol verejného obstarávania. Domnievame sa preto, že doo budúca by sa teda mala upraviť najmä viacstupňová kontrola dokumentácie verejného obstarávania. Podľa SK 8 by tiež pomohlo, keby bol na Slovensku určený jeden metodický a kontrolný orgán, ktorý by dohliadal na tieto procesy. V tejto súvislosti SK 8 eviduje koordináciu MIRRI SR s Úradom pre verejné obstarávanie.

Návrh opatrení na zlepšenie čerpania eurofondov

V Slovenskej republike sú administratívne kapacity a pripravenosť projektov kľúčovými faktormi pre efektívnu implementáciu politiky súdržnosti EÚ. V súlade s odporúčaním EK MIRRI SR navrhlo tieto ciele, s ktorými sa SK 8 vo všeobecnosti stotožňuje:

1. Zvýšenie úrovne ľudských zdrojov zapojených do riadenia a implementácie politiky súdržnosti EÚ, s dôrazom na posilnenie systematického riadenia ľudských zdrojov.
2. Optimalizácia implementačných štruktúr pre fondy EÚ, a to najmä
 - a. zníženie počtu subjektov zapojených do implementácie fondov EÚ na národnej úrovni,
 - b. optimalizácia organizačných štruktúr (zoštíhlenie) v rámci riadiacich a sprostredkovateľských orgánov, s dôrazom na jasné rozdelenie kompetencií a zodpovedností pri implementácii fondov EÚ.
3. Zjednodušenie implementácie, zníženie administratívnej záťaže a zvýšenie transparentnosti a informovanosti, najmä prostredníctvom
 - a. „tak jednoducho, ako sa len dá,“ ako základný princíp,
 - b. pravidelné a objektívne posúdenie administratívnej záťaže žiadateľov a prijímateľov, s cieľom redukcie administratívnej náročnosti,
 - c. nastavenie modelu kontroly verejného obstarávania s dôrazom na redukciiu počtu kontrol a zrýchlenie a zefektívnenie procesov verejného obstarávania
4. Posilnenie kapacít regionálnej a miestnej samosprávy v oblasti plánovania, rozvoja a efektívneho využívania fondov EÚ (MIRRI SR 2021, Predloha Partnerskej dohody).

Odklon od dopytovo orientovaných výziev

Medzi hlavné požiadavky SK 8 v rokovaniach patrilo odklon od dopytovo orientovaných výziev v prospech integrovaných územných investícií (ďalej aj ako "IÚI" a "ITI"). Kraje týmto súčasne apelovali aj na presun ťažiska rozhodovania o pridelovaní eurofondov z hlavného mesta do regiónov. Tieto požiadavky na decentralizáciu rozhodovania deklarovali predsedovia všetkých samosprávnych krajov aj v spoločnej pozícii k tvorbe politiky súdržnosti po roku 2020 (SK 8, 2019).

Výzvou ostáva doladiť proces prípravy a schvaľovania IÚI. Podľa názoru SK 8, v prípade, že bude komplikovaný, môže predĺžiť implementáciu eurofondov a nemusí garantovať synchronizáciu jednotlivých komponentov v balíku IÚI. Navyše hrozí, že pre žiadateľa bude jednoduchšie počkať na dopytovo orientovanú výzvu MIRRI SR a podať žiadosť o nenávratný finančný príspevok tak, ako bolo zaužívané doposiaľ. Tým by sa stratil význam úlohy rady partnerstva ako koordinátora rozvoja krajov a význam integrácie projektových zámerov do logických celkov.

V rámci konzultácií bol návrh SK 8, aby kraje v radách partnerstva rozhodovali o väčšom objeme peňazí v typicky verejno-prospešných, komunitných aktivitách implementovaných

prostredníctvom IÚI, ktorými sú napríklad prepojenie cyklotrás, dobudovanie siete kanalizácií a čistiarní odpadových vôd, akceptovaný len čiastočne.

Zvýšenie alokácie pre IÚS

Samosprávne kraje opakovane kritizovali návrhy počiatkovej výšky alokácie, o rozdelení ktorej sa malo rozhodovať priamo v území. Návrh zo septembra 2021 počítal s tým, že ministerstvá si ponechajú gesciu nad 11,3 mld. eur z celkovej alokácie 12,8 mld. eur (88,3 %).

Len 1,5 mld. eur z Európskemu fondu regionálneho rozvoja bolo určených pre regióny, z toho 889 mil. eur pre IÚS a 592 mil. eur pre územia UMR. Takto malo byť implementovaných 19 z 95 aktivít Programu Slovensko (20 %). Kraje preto požadovali zvýšenie alokácie pre IÚS na minimálne 2,4 mld. eur respektíve neskôr 3 mld. eur.

V tejto súvislosti SK 8 presadzuje, aby sa cez integrované územné stratégie implementovali všetky opatrenia Programu Slovensko, ktoré sú v zmysle platnej legislatívy kompetenciami samospráv a sú financované prostredníctvom Európskeho fondu regionálneho rozvoja, a to v plnej výške alokácie vyčlenenej na realizáciu týchto opatrení a špecifických cieľov. Priamo v regiónoch sa bude rozhodovať len o 2,1 mld. eur z celkového objemu 3,8 mld. eur, pričom rozdiel si ponechá MIRRI SR a bude ho rozdeľovať prostredníctvom dopytovo orientovaných výziev (LP/2022/73 Návrh Partnerskej dohody SR na roky 2021-2027, zoznam pripomienok, 2022).

Zástupcovia združenia SK 8 v Rade vlády pre politiku súdržnosti 2021-2027 v utorok 28. júna 2022 odobrili návrh Programu Slovensko 2021-2027, no vzniesli výhrady k procesu prípravy aj obsahu dokumentu (SK 8, 2022). Materiál v rovnaký deň schválila aj vláda SR. Z objemu 12,6 mld. eur je pre kraje určených 1,2 mld. eur a pre územia UMR 920 mil. eur.

Podľa predsedu SK 8 a trnavského župana Jozefa Viskupiča, "vzhľadom na pokročilý termín je naťahovanie ďalšieho procesu kontraproduktívne. Avšak na zasadnutí rady vlády zazneli zásadné výhrady k predstaveným regionálnym alokáciám. Oceňujeme, že sa alokácie implementované cez integrované územné stratégie zvýšili z 889 mil. eur na 1,2 mld. eur. Oproti aprílovému návrhu však klesla výška zdrojov na niektoré špecifické ciele, ako napríklad na rozvoj siete kanalizácií, zefektívnenie odpadového hospodárstva alebo výstavbu cyklotrás. Rovnako sa znížil aj rozdiel medzi alokáciou pre kraje a pre územia udržateľného mestského rozvoja (SK 8, 2022)."

„Rozhodovať o finančnej podpore projektových zámerov budú do veľkej miery rady partnerstva na úrovni každej zo žúp. V tejto súvislosti sme presadzovali zjednodušenie hlasovania v týchto zhromaždeniach sociálno-ekonomických partnerov. V procese vyhodnocovania projektových zámerov nás brzdí fakt, že stále nepoznáme výšku alokácií pre jednotlivé kraje,“ upozornil podpredseda SK 8 a prešovský župan Milan Majerský (SK 8, 2022).

V súvislosti s rozdelením alokácií pre jednotlivé kraje, konkrétne sedem menej rozvinutých, SK 8 presadzovalo spravodlivý prístup, ktorý by zohľadnil reálne potreby území. Rozdiely medzi alokáciami zverejnenými v septembri 2021 sa oproti predchádzajúcemu programovému obdobiu zväčšili, nakoľko zmenou metodiky výpočtu alokácie sa nevyhodnocovali tri zo šiestich faktorov – miera ekonomickej aktivity, hrubá mzda, hustota cestnej siete/1.000 obyvateľov.

Decentralizácia riadenia eurofondov

Kľúčom k odomknutiu potenciálu eurofondov v novom programovom období je aj decentralizácia ich riadenia. SK 8 sa stotožňuje s názorom generálneho riaditeľa Európskej komisie zodpovedného za regionálnu a mestskú politiku Marca Lemaîtrea, ktorý uviedol, že *„naša skúsenosť je, že na úspešnú decentralizáciu potrebujete administratívne kapacity a štruktúru, ktorá bude na to vhodná. Je veľmi náročné vytvárať regióny, keď na úrovni samospráv chýba administratíva. Pre nás je veľmi dobrým príkladom Poľsko, ktoré má dnes veľmi dobre fungujúce regióny, ktoré implementujú polovicu kohéznej politiky na regionálnej úrovni bez akýchkoľvek zásahov z národnej úrovne. My v Komisii sme vnútorne nastavení tak, že máme oveľa väčšiu chuť podporovať regionálne prístupy...“* (Euractiv, 2018).

Rady partnerstva

SK 8 tiež presadzovalo, aby v novom PO mali župy posilnené postavenie oproti minulosti. O rozdelení eurofondov by mali vo väčšej miere rozhodovať rady partnerstva, ktorých je osem – po jednej na úrovni každého z krajov, ktoré sú zároveň jednotkami NUTS 3 – a združujú obce, mestá, kraje, ministerstvá, ako aj sociálno-ekonomických partnerov a zástupcov občianskej spoločnosti.

Rady vznikli v roku 2020 systémom zdola nahor, po dlhých a náročných rokovaniach vedených participatívnym spôsobom. Zloženie jednotlivých komôr rád partnerstva (regionálna, územná, štátna, sociálno-ekonomických partnerov a zástupcov území udržateľného mestského rozvoja) má vysokú relevanciu a komplexnosť na to, aby rady partnerstva rozhodovali o projektoch efektívne a cielili investície tam, kde sú naozaj potrebné (SK 8, 2021).

Technické sekretariáty rád partnerstva

SK 8 v súvislosti s čerpaním eurofondov opakovane žiadalo presné zadefinovanie kompetencií technických sekretariátov rád partnerstva a regionálnych centier MIRRI SR.

SK 8 navrhovalo, aby sa technické sekretariáty podieľali na príprave IÚI, na riadení implementácie IÚS a na spracovávaní žiadostí. Oproti tomu, regionálne centrá MIRRI SR (detašované pracoviská RO v území) majú vykonávať prvotné overenie kvality projektu (quality check) ešte pred formálnym predložením žiadosti o nenávratný finančný príspevok na RO.

Plán obnovy a odolnosti

V širšom kontexte sa SK 8 zapája aj do nastavovania implementácie reforiem a investícií, ktoré sú opísané v Pláne obnovy a odolnosti SR a predstavujú príležitosť na reštart ekonomiky po koronakríze, a to predovšetkým v synergii. Prioritou pre kraje bude podieľať sa na digitálnej a zelenej transformácii hospodárstva (SK 8, 2020).

Za týmto účelom kraje navrhovali, aby rady partnerstva rozhodovali aj o rozdelení týchto zdrojov, prípadne zdrojov iného pôvodu, nakoľko na úrovni každého z krajov bol v spolupráci so samosprávami a sociálno-ekonomickými partnermi vypracovaný prioritizovaný zoznam projektov.

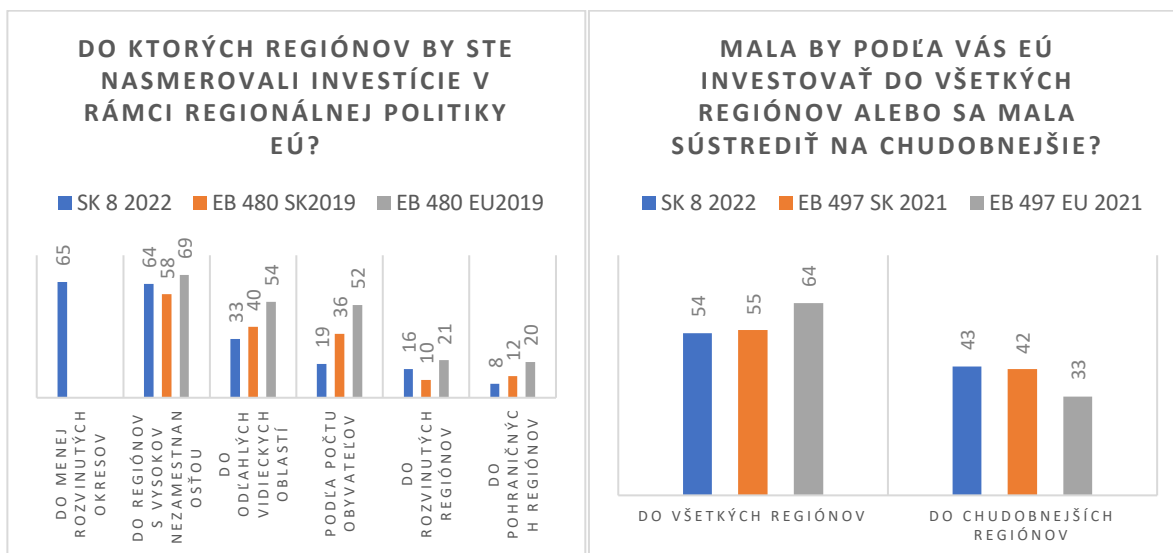
3. Vnímanie kohéznej politiky verejnou

SK 8 sa pri formovaní svojich pozícií opiera aj o dáta z prieskumov verejnej mienky, ktoré súčasne slúžia aj na odhalenie príležitostí na zlepšenie vnímania kohéznej politiky EÚ na Slovensku. Dôležitým zistením je, že respondenti si želajú, aby sa o používaní eurofondov rozhodovalo na regionálnej úrovni.

SK 8 zrealizovalo s odstupom dva prieskumy, ktoré boli zamerané na vnímanie kohéznej politiky EÚ na úrovni samosprávnych krajov v Slovenskej republike. Zámerom tohto prieskumu bolo získať a porovnať údaje o povedomí verejnosti o kohéznej politike EÚ. Prvý prieskum verejnej mienky bol realizovaný prieskumnou agentúrou na vzorke 1.000 respondentov starších ako 18 rokov v období 11. – 18. mája 2021 formou vyplňania online dotazníkov a telefonických rozhovorov v pomere 70:30. Výsledky tohto prieskumu boli publikované na webovej stránke združenia SK 8 v roku 2021. Druhý prieskum bol v období 9. – 20. februára 2022 realizovaný tým istým spôsobom.

Prieskumy o vnímaní eurofondov, kohéznej politiky a regionálnej politiky EÚ v členských krajinách realizuje aj Európska komisia, a preto sme pri zostavovaní otázok vychádzali aj z Eurobarometra z roku 2019 (EB 480) a 2021 (Flash Eurobarometer 497). Z prieskumu vyplýva, že obyvatelia majú záujem o to, aby boli rozhodnutia týkajúce sa projektov regionálnej politiky prijímané predovšetkým na regionálnej a miestnej úrovni.

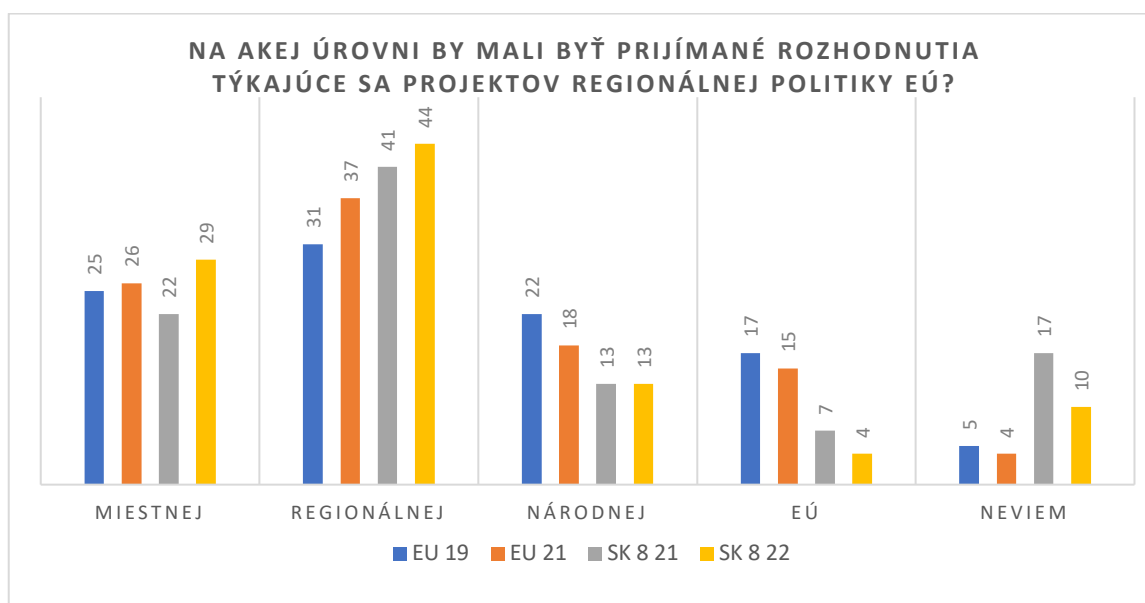
Prieskum pozostával zo štrnástich otázok, ktoré boli rozdelené na dve časti. Prvá časť sa venovala povedomiu verejnosti o regiónoch a regionálnom rozvoji. Druhá časť bola zameraná na kohéznu politiku. Väčšina otázok prieskumu bola formulovaná rovnako ako v prieskume SK 8 realizovanom v roku 2021. Zámerom totiž bolo porovnať zmeny preferencií verejnosti pri jednotlivých otázkach s odstupom jedného roka. Hlavné zistenia, vyplývajúce z realizácie prieskumu SK 8, sú v súlade s výsledkami minuloročného prieskumu. Možno sledovať rastúci trend odpovedí respondentov, ktorí chcú, aby sa o regionálnych projektoch spolufinancovaných z EŠIF rozhodovalo práve na regionálnej a obecnej úrovni.

Graf 1 Porovnanie odpovedí medzi prieskumom SK 8 a Eurobarometrom 480 a 497

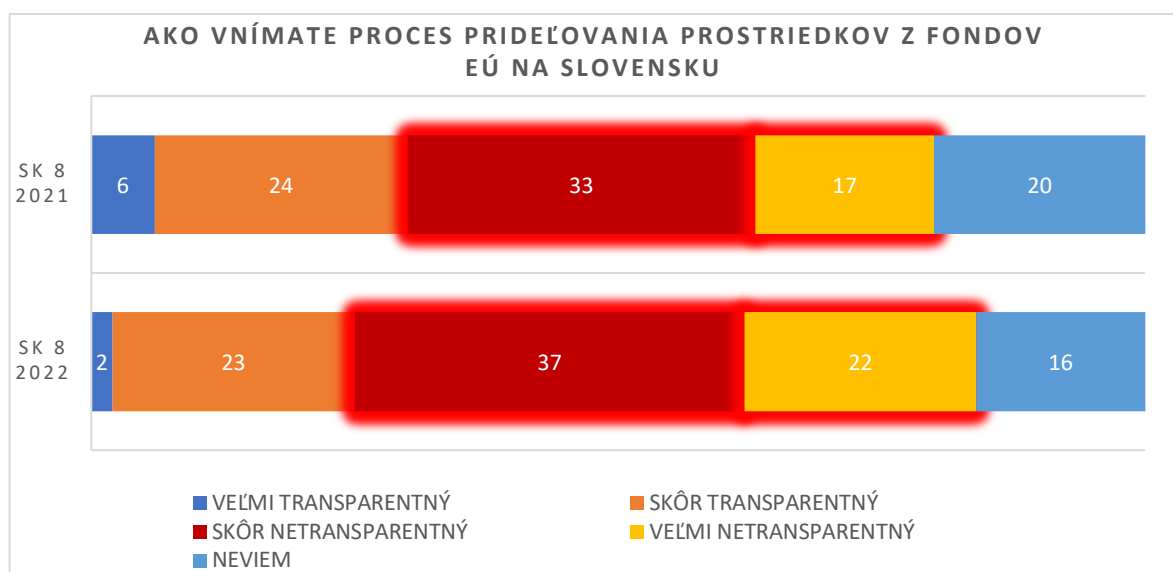
Pri otázkach smerovania investícií v rámci regionálnej politiky EÚ sú zistenia prieskumu SK 8 z roku 2022 s výsledkami Eurobarometra 480 z roku 2019 u obyvateľov SR a obyvateľov 27 členských štátov EÚ vo veľkej miere zhodné. Do nášho prieskumu sme zaradili medzi odpovede na otázku smerovania investícií aj možnosť investovania do menej rozvinutých okresov a táto odpoveď bola v rámci prieskumov SK 8 najpočetnejšia.

Podľa respondentov z 27 krajín EÚ by mali byť investície EÚ sústredené do všetkých regiónov. Naopak respondenti na Slovensku vnímajú potrebu smerovania investícií do chudobnejších regiónov. Pri porovnaní respondentov zo Slovenska boli odpovede v prieskume SK 8 a Eurobarometra 497 z roku 2021 v zhode.

Graf 2 Porovnanie odpovedí medzi prieskumami SK 8 a Eurobarometrom 480 a 497

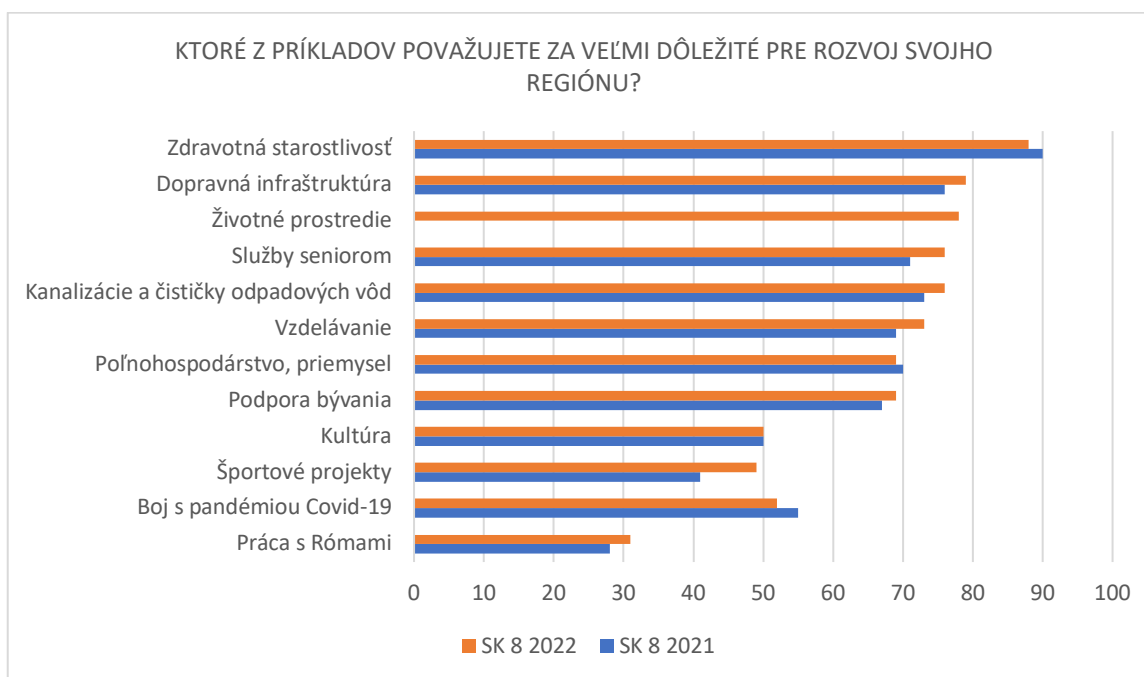
Za pomerne zaujímavé môžeme považovať zistenie, že tak ako medzi respondentami z 27 krajín EÚ, tak aj medzi respondentami zo SR evidujeme narastajúci počet respondentov, ktorí sa domnievajú, že rozhodnutia týkajúce sa projektov regionálnej politiky EÚ by mali byť prijímané na regionálnej úrovni. Naopak evidujeme pokles respondentov, ktorí si myslia, že tieto rozhodnutia by mali byť prijímané na európskej a národnej úrovni. Toto zistenie sa zhoduje s ambíciou samosprávnych krajov, ktoré dlhodobo chcú rozhodovať o väčších objemoch peňazí z eurofondov. To úzko súvisí s pozíciou SK 8 a snahou o odklon dopytových výziev. Župy zároveň požadujú, aby o všetkých opatreniach, ktoré spadajú do kompetencií samospráv, rozhodovali rady partnerstva.

Graf 3 Porovnanie odpovedí prieskumov SK 8 z roku 2021 a 2022

V porovnaní prieskumov realizovaných SK 8, v rokoch 2021 a 2022 je viditeľný mierny nárast respondentov, ktorí vnímajú proces pridelovania prostriedkov z fondov EÚ ako netransparentný, čo predstavuje viac ako polovicu respondentov. Štvrtina respondentov považuje tento proces za transparentný. Častejšie tak uviedli muži, respondenti s vyšším vzdelaním ako základné, tí, ktorí majú pesimistický vzťah k budúcnosti svojho regiónu alebo tí, ktorí označili súčasnú kvalitu života v regiónoch ako veľmi zlú.

Pri otázkach týkajúcich sa oblastí dôležitých pre rozvoj svojho regiónu sú odpovede respondentov v roku 2022 porovnateľné s rokom 2021. Evidujeme mierny pokles respondentov, ktorí považujú za dôležitú pre rozvoj svojho regiónu zdravotnú starostlivosť a boj s pandémiou Covid-19. Naopak mierny nárast nastal v oblasti služieb seniorom, dopravnej infraštruktúry, kanalizáciách a čistiarni odpadových vôd, vzdelávaní, ale i v oblasti práce s marginalizovanými rómskymi komunitami.

Graf 4 Porovnanie odpovedí prieskumov SK 8 z roku 2021 a 2022

4. Odporúčania pre nové programové obdobie

V dokumente SK 8 z roku 2021 „Budúcnosť kohéznej politiky na Slovensku“ sme formulovali závery a odporúčania na zefektívnenie prípravy a v konečnom dôsledku aj čerpania eurofondov v novom programovom období.

Základným problémom pri implementácii kohéznej politiky na regionálnej úrovni, ktorý pretrváva dlhodobo, sú nedostatočné administratívne kapacity. Dôležité bude efektívne nastavenie fungovania nových regionálnych centier MIRRI SR a ich komplementárne kompetenčné vymedzenie voči technickým sekretariátom rád partnerstva.

V súvislosti so zvyšovaním efektivity čerpania eurofondov SK 8 poukazuje aj na potrebu zníženia administratívnej záťaže pre žiadateľov a prijímateľov predovšetkým pri menších projektoch.

Uvedenie nástroja integrovaných územných investícií predstavuje odklon od dopytového systému. V tejto súvislosti možno konštatovať, že odporúčania SK 8 boli čiastočne zapracované do Návrhu Partnerskej dohody aj Programu Slovensko. Tento nástroj však nebude aplikovaný pri všetkých opatreniach, ktoré sú v kompetenciách samosprávnych krajov a budú o nich rozhodovať rady partnerstva. SK 8 argumentovalo potrebou nadväzovania projektov pri príprave jednotlivých projektových balíčkov, potrebou systematického naplňania strategických dokumentov samosprávnych krajov, ako aj vysokou legitimitou rád partnerstva, ktoré sú zložené zo zástupcov štátnej správy, regionálnej, miestnej i obecnej samosprávy,

vzdelávacích inštitúcií, poskytovateľov sociálnych služieb, ale i ďalších sociálno-ekonomických partnerov.

Výzvou do budúcnosti ostáva nastaviť systém tak, aby sa o smerovaní eurofondov aj iných európskych zdrojov, napríklad v rámci plánu obnovy – do rozvoja regiónov rozhodovalo decentralizovane, čo požadujú aj respondenti v prieskumoch verejnej mienky.

Bibliografia

- EUR. (15. jún 2018). Euractiv: *Šéf regionálnej politiky Komisie o eurofondoch: Podporujeme silnejšiu rolu regiónov, dohodnúť sa musia so štátom*. Dostupné na internete: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/interview/sef-regionalnej-politiky-komisie-o-eurofondoch-podporujeme-silnejsiu-rolu-regionov-dohodnut-sa-musia-so-statom/>
- KOM. (2022). Cohesion in Europe towards 2050, Eight report on economic, social and territorial cohesion. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion8/8c_r.pdf
- KOM. (17. december 2013). *Nariadenie (EÚ) č. 1301/2013*. Dostupné na Internete: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1080/2006: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32013R1301>
- KOM. (14. január 2016). *Najdôležitejšia investičná politika EÚ*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/regional_policy/sk/policy/what/investment-policy/
- KOM. (september 2017). *Siedma správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7c_r_sk.pdf
- KOM. (október 2021). *Flash Eurobarometer 497: Informovanosť občanov o regionálnej politike EÚ a jej vnímanie*. Dostupné na internete: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2286>
- KOM. (október 2019). *Flash Eurobarometer 480 - Citizens awareness and preceptions of EU regional policy*. Dostupné na Internete: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2227>
- KOM. (26. február 2020). *Správa o krajine za rok 2020 - Slovensko*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european_semester_country-report-slovakia_sk.pdf
- KOM. (2021). *Harmonogram európskeho semestra*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-timeline_sk

- MF SR. (31. december 2020). *Čerpanie štrukturálnych fondov a kohézneho fondu*. Dostupné na Internete: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/cerpanie-sf-kf-k-31-12-2020.html>
- MF SR. (2020). *Stratégia financovania EŠIF na programové obdobie 2014-2020*. Dostupné na Internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financne-vztahy-eu/povstupove-fondy-eu/programove-obdobie-2014-2020/europske-strukturalne-investicne-fondy/materialy/novy-podadresar/novy-podadresar-2.html>
- MF SR. (2020). *Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014 - 2020*. Dostupné na Internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financne-vztahy-eu/povstupove-fondy-eu/programove-obdobie-2014-2020/europske-strukturalne-investicne-fondy/materialy/novy-podadresar/novy-podadresar.html>
- MIRRI SR. (2019). *Východiskový návrh priorít SR pre politiku súdržnosti na programové obdobie 2021 - 2027*. Dostupné na internete: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2019/11/V%C3%BDchodiskov%C3%BD-n%C3%A1vrh-prior%C3%ADt-SR-pre-PS-2021-2027-final-upraven%C3%BD-po-RV.pdf>
- MIRRI SR. (23. apríl 2021). *Predloha Partnerskej dohody - čl. 10 ods. 6*. dostupné na internete: <https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2021/06/N%C3%A1vrh-PD-SR.pdf>
- MIRRI SR. (24. február 2022). *Návrh partnerskej dohody Slovenskej republiky na roky 2021-2027*. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-73>
- MIRRI SR. (11. apríl 2022). *Návrh Programu Slovensko na roky 2021-2027*. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/207>
- NBS. (25. Február 2020). *Lepšie čerpanie eurofondov mohlo v roku 2019 viac pomôcť domácejmu dopytu*. Dostupné na Internete: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/AnalytickeKomentare/2020/AK7-6-Lepsie_cerpanie_eurofondov_mohlo_viac_pomoc_t_dopytu.pdf
- SK 8. (10. jún 2019). *Eurofondy určené pre regióny musia zostať v krajoch*. Dostupné na Internete: <http://samospravnekkraje.sk/blog/sk-8-eurofondy-urcenen-pre-regiony-musia-zostat-v-krajoch>
- SK 8. (9. október 2020). *Župy vyzývajú vládu na zapojenie samosprávnych krajov do plánu obnovy a odolnosti Slovenska*. Dostupné na internete: <http://samospravnekkraje.sk/blog/%C5%BEupy-vyz%C3%BDvaj%C3%BA-vl%C3%A1du-na-zapojenie-samospr%C3%A1vných-krajov-do-pl%C3%A1nu-obnovy-slovenska>

SK 8. (22. december 2021). *SK 8: chceme, aby o investíciach v regiónoch z plánu obnovy a odolnosti rozhodovali rady partnerstva pre integrované územné stratégie.* Dostupné na internete: <http://samospravnekkraje.sk/blog/sk-8-chceme-aby-o-invest%C3%ADciach-v-regi%C3%B3noch-z-pl%C3%A1nu-obnovy-a-odolnosti-rozhodovali-rady-partnerstva-pre-integrovan%C3%A9-%C3%BAzemn%C3%A9-strat%C3%A9gie>

SK 8. (21. november 2021). *Kraje žiadajú vyššiu alokáciu z eurofondov, chcú ich efektívne rozdeľovať cez rady partnerstva.* Dostupné na Internete: <http://samospravnekkraje.sk/blog/kraje-%C5%BEiadaj%C3%BA-vy%C5%A1%C5%A1iu-alok%C3%A1ciu-z-eurofondov-chc%C3%BA-ich-efekt%C3%ADvne-rozde%C4%BEova%C5%A5-cez-rady-partnerstva>

ÚV SR. (4. november 2020). *Prieskum zameraný na zistenie úrovne povedomia verejnosti o politike súdržnosti EÚ na Slovensku.* Dostupné na Internete: <https://www.vlada.gov.sk//prieskum-zamerany-na-zistenie-urovne-povedomia-verejnosti-o-politike-sudrznosti-eu-na-slovensku/>

Toto opatrenie je spolufinancované Európskou úniou

Tento projekt bol financovaný za podpory Európskej komisie. Táto publikácia odráža výlučne názory autorov a Európska komisia nenesie žiadnu zodpovednosť za použitie obsiahnutých informácií.